

Taariikhda Qarsoon ee Aayadda Afartan—Lambarka Toddobaad

Kow iyo Labaatan iyo Laba

Jeff Pippenger

2026-04-04

Daani'eel cutubka kow iyo tobnaad aayadda lix iyo tobnaad iyo aayadda laba iyo labaatanaad labaduba waxay waafaqsan yihiin sharciga Axadda ee dhawaan imanaya. Dhammaystirka aayadda tobnaad ee sannadkii 1989 wuxuu horseeday Dagaalkii Yukrayn sannadkii 2014, sida uu u matalayo dagaalkii Raafiya oo ah dhammaystirka aayadda kow iyo tobnaad ee sannadkii 217 BC. Aayadda kow iyo tobnaad ilaa aayadda lix iyo tobnaad sidoo kale waa aayadda kow iyo tobnaad ilaa aayadda laba iyo labaatanaad; sidaas darteed, taariikhda qarsoon ee aayadda afartan, sida loogu matalay aayadaha kow iyo tobnaad ilaa lix iyo tobnaad, sidoo kale waxaa loo matalayaa sida taariikhda aayadda kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad. Taariikhda qarsoon ee aayadda afartan waxaa matalaya aayadaha kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad.

Cutubyada Kow iyo Tobnaad ilaa Labaatan iyo Labaad

Taariikhdaas qarsoon waxaa kaloo lagu matalay cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee Bilowgii, Matayos, Muujintii, iyo The Desire of Ages. Afartaas markhaati ee cutubyada “kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad” waxay la jaanqaadaan taariikhda qarsoon, waayo taariikhda qarsoon waa aayadaha kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee Daanyeel kow iyo toban. Bartamaha afarta markhaati mar walba wuxuu aqoonsadaa calaamadda axdiga, isagoo ka bilaabmaya axdigii dhimashada ee uu Nimrod ku matalay cutubka kow iyo tobnaad ee Bilowgii, kuna dhammaanaya dhilladii Rooma ee cutubka toddoba iyo tobnaad ee Muujintii.

Toddoba iyo toban

Marka laga reebo Matayos, afarta markhaati waxay cutubka toddoba iyo tobnaad u aqoonsadaan bartamaha muddada ay sawirayaan. Tirada toddoba iyo tobnaad waxaa kaloo laga helaa saddex jeer saddexda waxsii-sheegid ee laba boqol iyo kontonka sano ah ee ka bilaabmay 457 BC, 64 iyo 1776. Laba ka mid ah xariiqyadaas, (kan ugu horreeya iyo kan ugu dambeeya) waxay tilmaamayaan bartame markii xariiqdii kowaad ee 457 BC ay ku dhammaatay 207 BC, iyo xariiqdii ugu dambaysay ee 1776 ay ku dhammaanayso 2026. 207 BC waxay u dhexaysay dagaalladii Raphia iyo Panium, 2026 na waa xilli-dhexaadka madaxweynaha ugu dambeeya ee Maraykanka.

Gudaha saddexda xariiq ee laba boqol iyo kontonka sano ah, Btolemy wuxuu xukumay toddoba iyo toban sannadood. Waxaa jira toddoba iyo toban sannadood oo u dhexeeya 313 iyo 330 ee xariiqda Nero, waxaana jiray toddoba iyo toban sannadood oo u dhexeeyay dagaalladii Raphia ee 217 BC iyo dagaalkii Panium ee 200 BC. Saddex ka mid ah afarta markhaati ee cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad waxay bartamadooda saxda ah ku calaamadeeyaan cutubka

toddoba iyo tobnaad. Sidaa darteed, taariikhda qarsoon ee aayadda afartanaad waxaa lagu metelaa aayadaha kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee isla cutubkaas, afarta markhaatina ee cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad waxay la jaanqaadaan isla aayadahaas qudhooda. Oofinta mid kasta oo ka mid ah saddexda waxsii-sheegid ee 250-ka sano ah waxay la jaanqaaddaa isla taariikhdaas. Bartamaha waxaa lagu adkeeyey inuu yahay calaamad-marin, waxaana si gaar ah loogu aqoonsaday inuu yahay astaanta axdiga iyo shaabadda dadka Ilaah.

Daanyeel Laba-iyo-toban

Aayadaha toddobaad, kow iyo tobnaad iyo laba iyo tobnaad ee Daanyeel cutubka laba iyo tobnaad waxay tilmaamayaan muddada ugu dambaysa ee shaabadaynta boqol iyo afartan iyo afar kun. Aayadda toddobaad waxay tilmaamaysaa Diisambar 31, 2023, aayadda laba iyo tobnaadna waxay tilmaamaysaa Luulyo 18, 2020. Kala firdhinta lagu sheegay aayadda toddobaad ee dhammaatay Diisambar 31, 2023, taas oo bilaabatay Luulyo 18, 2020, waxaa lagu matalay alfa iyo omega ee saddexda aayadood ee wakhtiga nebinnimada ee ku yaal Daanyeel laba iyo tobnaad. Aayadda dhexe ee 1,290 sano waxay tilmaamaysaa taariikhda 1989 ilaa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya inay tahay 30, dabadeedna 1,260 ilaa xidhitaanka wakhtiga imtixaanka aadanaha. Soddon sano oo metelaya da'da wadaadnimada ee boqol iyo afartan iyo afar kun, iyo 1260 sano oo tusaale u ah afartan iyo labada bilood ee astaan ahaan loogu sheegay Muujintii saddex iyo tobnaad.

Nebinnimada laba-geesoodka ah ee 30 oo ay ku xigaan kun iyo laba boqol iyo lixdan sannadood waa astaan ka mid ah nebinnimada axdiga laba-geesoodka ah ee Ibraahim iyo Bawlos ee 400 iyo 430 sannadood. Bartamaha saddexda aayadood ee wakhtiga ee Daanyeel 12 wuxuu matalaa fallaagada xarafka saddex iyo tobnaad, isaga oo isla markaasna xoojinaya axdiga iyo shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kun. Saddexda aayadoodna waxay kaloo waafaqsan yihiin taariikhda qarsoon, waxayna ku daraan markhaati kale oo ku saabsan adkaynta ah in bartamuhu yahay astaan axdiga.

Guga iyo Dayrta

Iyada oo khadadkan oo dhan lala socodsiinayo, waa inaan ku darnaa saddexda markhaati ee ciidaha gu'ga iyo dayrta ee ku yaal Laawiyiintii labaatan iyo saddex, kuwaas oo la waafajiyey oo la isku daray xilliga Bentakostiga ee taariikhda iskutallaabta. Halkaas cutubku waa labaatan iyo saddex, taas oo astaan u ah hawsha kafaaraggudka ee Masiixa. Cutubku wuxuu ka kooban yahay afar iyo afartan aayadood, kuwaas oo astaan ahaan u metelaya Oktoobar 22, 1844. Oktoobar 22 wuxuu metelaa 22 maalmood oo Oktoobar ah, isagoo ka bilaabmaya maalinta kowaad kuna dhammaanaya maalinta laba iyo labaatanaad, sidaas darteedna xambaarsan caddaymaha alifbeetada Cibraaniga. Oktoobar oo ah bisha tobnaad, marka lagu dhufto maalinta laba iyo labaatanaad waxay noqotaa 220.

Kalandarka Cibraaniga maalinta tobnaad ee bisha toddobaad waxay ahayd Maalinta Kafaaraggudka, tobanna jeer toddoba waa toddobaatan, taas oo astaan u ah wakhti tijaabo ah. Labadii kun iyo saddexdii boqol ee sannadood waxay dhammaadeen 1844 markii malaa'igtii saddexaad timid, sida lagu sii muujiyey amarkii saddexaad ee bilaabay muddadaas. Waxaa

markaas jiray toddobaatan toddobaad oo loo gooyay inay ahaadaan wakhti tijaabo ah oo loo goondeeyey Israa'iilkii hore ee xaqiiqada ahaa bilowgii 2,300-ka maalmood, dhammaadka maalmahaasna muddadii tijaabada ee Israa'iilka casriga ah ee ruuxiga ah waxaa lagu metelay maalinta tobnaad ee bisha toddobaad, taas oo u dhiganta toddobaatan. Oktoobar 22, 1844 wuxuu tusaale u yahay sharciga Axadda ee dhowaan iman doona, waana halkaas meesha ay ku dhammaanayso toddobaatanka sannadood ee astaanta u ah wakhtiga tijaabada ee Adventism-ka Maalinta Toddobaad, sidii ay ugu dhammaatay Yuhuudda markii Istefanos la dhagxiyey.

1844 waxay u taagan tahay wakhti ay laba malaa'igood yimaadeen, tii labaad niyad-jabkii kowaad, tii saddexaadna niyad-jabkii weynaa. "44" waxay u taagan tahay farriin laba-geesood ah sida uu matalo aayadda afartan iyo afraad ee Daanyeel kow iyo tobnaad, oo ah warka bari iyo woqooyi ka imanaya. Laawiyiintii saddex iyo labaatanaad waxay ka kooban tahay afar iyo afartan aayadood oo iidaha quduuska ah u kala qaybiya gu'ga iyo dayrta. Afartaas iyo afartanka aayadood waxay matalaan farriin laba-geesood ah. Labada xilli waxaa matala laba iyo labaatanaad aayadood midkiiba, sidaas awgeed iidaha gu'ga iyo dayrtuba labaduba waxay matalaan laba iyo labaatanka xaraf ee kalandarka Cibraaniga. Marka labadaas markhaati ee laba iyo labaatanka aayadood ah la isu geeyo, iyaga oo lala kaashanayo xilliga Bentakostiga, waxay soo saaraan qaab-dhismeed saddex tallaabo leh.

Tallaabada ugu horraysa waa calaamad-jid ka kooban saddex qaybood oo ay raacaan shan maalmood, sida ay tahay tan ugu dambaysa ee saddexda calaamadood-jid. Calamadda-jidka dhexe waa soddonka maalmood ee waxbaridda fool-ka-foolka ah ee Masiixu siiyo kuwa loo subkayo wadaaddo u adeegaya kaniisadda guulaysata. Laawiyiintii saddex iyo labaatanaad wuxuu la jaanqaadaa taariikhda qarsoon ee aayadda afartanaad.

Dhibcaha Dhexe

Bartamaha khadka Bilowgii ee ka bilaabma cutubka kow iyo tobnaad ilaa cutubka laba iyo labaatanaad waa cutubka toddoba iyo tobnaad, halkaas oo tallaabadii labaad ee axdiga Ibraahim ee saddexda tallaabo ah iyo calaamaddii gudniinka lagu aasaasay. Bartamaha qudhiisa ee aayadaha oo dhan ee ku yaal cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad waa Bilowgii 17:22:

Laakiinse axdigayga waxaan la taagi doonaa Isxaaq, kaasoo Saarah kuu dhali doonto wakhtigan go'an sanadka dambe. Markaasuu hadalkii ka joojiyey isaga, Ilaahna Ibraahim buu ka kor tegey. Bilowgii 17:22.

Ilaah wuxuu bilaabay inuu Ibraahim kula hadlo aayadda koowaad, wuxuuna hadalkiisii ku soo afjaray aayadda laba iyo labaatanaad; sidaas darteed, wada-hadalkii oo dhan ee axdiga gudniinka waxaa lagu dhex meeleeyey duruufka nebiyaysan ee laba iyo labaatanka xaraf ee alifbeetada Cibraaniga, halka mawduuca laba iyo labaatankaas aayadood uu ahaa cibaadada gudniinka, taas oo la fulin lahaa maalinta siddeedaad. Bartamaha ama dhexda qaybtan Bilowgii waa xiriirka axdiga ee Ilaah la leeyahay boqol iyo afar iyo afartan kun, sida uu u metelay axdigii gudniinka ee Ibraahim. Bartamaha xariiqda cutubyada Bilowgii ee kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad waa cutubka toddoba iyo tobnaad, bartamaha saxda ah ee cutubkana waa aayadda laba iyo labaatanaad oo ah meesha Ilaah ku joojiyo hadalkiisii axdiga ee uu la lahaa Ibraahim, sidaasna bartamaha loogu

meeleeyey duruufu alifbeetada Cibraaniga ee laba iyo labaatanka xaraf. Bartamaha labadaas iyo labaatanka aayadoodna, dabcan, waa aayadda kow iyo tobnaad.

Oo waxaad gudi doontaan hilibka buuryadiinna; oo waxay ahaan doontaa calaamad axdiga dhexdiinna aniga iyo idinka. Bilowgii 17:11.

Bartamaha afarta qaybood ee cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee Kitaabka Quduuska ah waxay ka kooban yihiin saddex aayadood si loo dhammaystiro fikradda bartamaha.

Kanu waa axdigayga aad dhawri doontaan, oo dhex yaal aniga iyo idinka iyo farcankaaga kaa dambeeya; mid kasta oo lab ah oo idinku jira ha la gudo. Oo waxaad gudi doontaan hilibka buuryadiinna; taasuna waxay ahaan doontaa calaamadda axdiga dhex yaal aniga iyo idinka. Oo kii siddeed maalmood jira ha lagu gudo idinka dhexdiinna, mid kasta oo lab ah qarniyadiinna oo dhan, kii guriga ku dhashay ama lacag lagaga soo iibsaday shisheeye kasta oo aan farcankaaga ka mid ahayn. Bilowgii 17:10–12.

Calaamaddu waa astaan, taas oo metesha calamad. Qoraalku wuxuu ku saabsan yahay calamadda, kuwaas oo ah boqol iyo afartan iyo afar kun. Ilmaha labka ah waa in la gudo markuu siddeed maalmood jiro, sida axdigii Nuux ula jiray siddeedda naf ee ku jiray doonnida, sidaasna waxaa loo adeegsanayaa tirada siddeed si loogu xiro axdiga Nuux iyo axdiga Ibraahim. Waa inay noqdaan reer Filadelfiya, waayo waa in la gudo, taas oo Bawlos ku aqoonsado inay tahay astaanta iskutallaabta lagu qodbo jidhka. Marka jidhka iskutallaabta lagu qodbo, Masiixa Ilaahnimadiisu way ku jirtaa gudaha, isku-darkaasaana waa calamadda; waayo sida Walaashii White ay sheegtay, “Marka dabecadda Masiixa si qumman loogu soo saaro carruurtiisa, wuxuu u iman doonaa iyaga.”

“Dabecadda aadanuhu waa kharriban tahay, oo si caddaalad ah ayaa Ilaah quduus ah u xukumayaa. Laakiin waxaa loo diyaariyey dembilaha toobad keena, si uu rumaysadka kafaaraggudka Wiilka keliya ee Ilaah ku helo dembi-dhaaf, u helo xaq ka dhigid, u helo korsasho uu kaga mid noqdo qoyska jannada, oo uu u noqdo dhaxal-sugaha boqortooyada Ilaah. Isbeddelka dabecaddu waxa uu ku yimaadaa hawlgalka Ruuxa Quduuska ah, kaas oo ka shaqeeya qofka aadanaha ah, kuna tallaala gudihiiisa, sida waafaqsan rabitaankiisa iyo oggolaanshihiisa in arrintaasu dhacdo, dabecad cusub. Ekaanshaha Ilaah ayaa nafta dib loogu soo celiyaa, oo maalinba maalinta ka dambaysa nimco ayaa lagu xoogeeyaa laguna cusboonaysiiyaa, waxaana loo suurto geliyaa si isa soo taraysa oo ka sii dhammaystiran inuu ka tarjumo dabecadda Masiixa xagga xaqnimada iyo quduusnimada runta ah.”

“Saliidda ay sida aadka ah ugu baahan yihiin kuwa lagu matalay bikradaha nacasyada ahu ma aha wax dibadda la mariyo. Waxay u baahan yihiin inay runta geliyaan meesha quduuska ah ee nafta, si ay u nadiifiso, u sifeeyso, oo u quduusayso. Ma aha aragti keliya waxa ay u baahan yihiin; waa waxbarista quduuska ah ee Kitaabka Quduuska ah, taas oo aan ahayn caqiidooyin aan habsasho lahayn oo kala go’an, balse ah xaqiiqooyin nool oo ku lug leh danaha weligeed ah ee ku urursan Masiixa. Isaga dhexdiisa waxaa ku jira nidaamka dhammaystiran ee runta rabbaaniga ah. Badbaadada nafta, xagga rumaysadka Masiixa, waa salka iyo tiirka runta. Kuwa ku dhaqma rumaysad run ah oo Masiixa ah waxay taas ku muujiyaan quduusnimada dabecadda iyo addeecidda sharciga Ilaah. Waxay gartaan in runta sida ay Ciise ugu jirto ay

gaadho samada oo ay hareerayso daa'inimada. Waxay fahmaan in dabeecadda Masiixigu ay tahay inay metesho dabeecadda Masiixa, oo ay ka buuxdo nimco iyo run. Iyaga ayaa la siiyaa saliidda nimcada, taas oo ilaalisa iftiin aan marnaba bakhtiyin. Ruuxa Quduuska ah ee ku jira qalbiga rumaystaha ayaa isaga ka dhigaya mid ku dhammaystiran Masiixa. Ma aha caddayn go'an in nin ama naag ay Masiixi yihiin sababta oo ah wuxuu muujiyaa qiir qoto dheer marka uu ku jiro duruufo kicin leh. Kan Masiixa u eg wuxuu naftiisa ku leeyahay curiye qoto dheer, go'an, oo adkaysi leh, hase ahaatee wuxuu leeyahay dareen ku saabsan itaaldarridiisa, mana aha mid Ibliisku khiyaaneeyo oo marin habaabiyo, oo laga dhigo inuu naftiisa isku halleeyo. Wuxuu leeyahay aqoon ku saabsan ereyga Ilaah, wuuna og yahay in uu ammaansan yahay oo keliya marka uu gacantiisa geliyo gacanta Ciise Masiix, oo uu si adag ugu dhegganaado isaga.

“Dabeecaddu waxa muujiya dhibaato timaadda. Markii codkii daacadda ahaa saqdii dhexe ku dhawaaqay, ‘Bal eega, aroosku waa imanayaa; u baxa inaad la kulantaan,’ bikradihii hurdayay way ka tooseen hurdadoodii, markaasna waxaa la arkay kuwii isu diyaariyey dhacdadaas. Labada qayboodba waxaa lagu qabtay iyagoo aan ka war hayn, hase ahaatee mid baa u diyaar ahaa xaaladda degdegga ah, kan kalena waxaa la helay isagoo aan diyaar ahayn. Dabeecaddu waxa muujiya duruufaha. Xaaladaha degdegga ahi waxay soo saaraan birta runta ah ee dabeecadda. Masiibo kedis ah oo aan la filayn, baroordiiq ama dhibaato, xanuun lama filaan ah ama murugo, wax nafta hor keenaya dhimashada si fool ka fool ah, waxay soo saari doonaan waxa run ahaan gudaha dabeecaddu tahay. Waxaa la muujin doonaa in iimaan dhab ah ku jiro iyo in kale ballamada ereyga Ilaah. Waxaa la muujin doonaa in nafta nimco ku taagan tahay iyo in kale, iyo in saliid ku jirto weelka laambadda wata.”

“Wakhtiyada imtixaanku qof walba way u yimaadaan. Sidee baynu isu maamulnaa marka aynu ku jirno imtixaanka iyo tijaabinta Ilaah? Laambadahayagu ma bakhtiyaan? Mise weli waynu sii shidnaa? Ma u diyaarsannahay xaalad kasta oo degdeg ah annagoo ku xiran Kan nimco iyo run ka buuxda? Shantii bikradood ee xigmadda lahayd ma aysan u gudbin karin dabeecaddooda shantii bikradood ee nacasyada ahayd. Dabeecaddu waa inaynu innagu nafteenna ahaan u samaysannaa. Looma wareejin karo qof kale, xataa haddii kii lahaa uu diyaar u ahaan lahaa inuu allabari sameeyo. Waxaa jira wax badan oo aynu isu qaban karno inta naxariistu weli sii raagayso. Waxaynu matali karnaa dabeecadda Masiixa. Digniino aamin ah ayaynu siin karnaa kuwa qaldan. Waxaynu canaan karnaa, eedayn karnaa, annagoo ku samaynayna dulqaad oo dhan iyo cilmiga waxbaridda, annagoo qalbiga gaadhsiinayna caqiidooyinka Qorniinka Quduuska ah. Waxaynu bixin karnaa damqasho qalbi ka timaadda. Waxaynu isula tukan karnaa oo isu ducayn karnaa. Anagoo ku nool nolol feejigan, annagoo ilaalinayna hadal quduus ah, waxaynu noqon karnaa tusaale muujinaya waxa Masiixi yahay inuu ahaado; laakiin qofna qof kale ma siin karo qaabka dabeecaddiisa gaarka ah. Aan si habboon uga fiirsanno xaqiiqada ah in aynu badbaadi doonno, ma aha koox-koox ahaan, balse qof-qof ahaan. Waxaa nalagu xukumi doonaa dabeecadda aynu samaysannay. Waa khatar in la dayaco diyaarinta nafta ee daa'inimada, oo dib loo dhigo la heshiinta Ilaah ilaa sariirta dhimashada dusheeda. Waa macaamilka maalinlaha ah ee nolosha, waa ruuxa aynu muujinno, waxa go'aamiya masiirkeenna weligeed ah. Kii ku aaminka ah waxa ugu yar, wax badan buuna ku aammisan yahay sidoo kale. Haddii aynu Masiixa ka dhignay tusaalaheenna, haddii aynu u soconnay oo u shaqaynay siduu isagu tusaale inoogu bixiyey noloshiisa qudheeda, waxaynu awoodi doonaa inaynu la kulanno yaababka murugada leh ee inagu iman doona

waaya-aragnimadeenna, oo aynu qalbiga ka nidhaahno, ‘Doonistayda yaanay noqon, laakiin taada ha noqoto.’”

“Waa wakhtiga tijaabada, oo ah wakhtiga aynu ku nool nahay, inagu waajib ku ah in aynu si deggan uga fiirsanno shuruudaha badbaadada, oo aynu ugu noolaanno si waafaqsan qodobbada lagu dejiyey erayga Ilaah. Waa in aynu nafaheena barbaarinno oo tababbarno, saacadba saacadba ka dambaysa iyo maalinba maalinta ka dambaysa, anshax taxaddar leh, si aynu u gudanno waajibaad kasta. Waa in aynu baranno Ilaah iyo Ciise Masiix oo uu isagu soo diray. Imtixaan kasta dhexdiisa waa mudnaanteenna in aynu ka helno gargaar kan yidhi, ‘Ha qabto xooggayga, si uu ila nabad u sameeyo; oo ila nabad buu la samayn doonaa.’ Rabbigu wuxuu leeyahay in uu ka sii raalli badan yahay inuu ina siiyo Ruuxa Quduuska ah intay waalidiintu ugu raalli badan yihiin inay carruurtooda kibis siiyaan. Haddaba aynu yeelanno saliidda nimcada oo ku jirta weelasheenna iyo laambadaheenna, si aan laynoogu helin kuwa lagu matalay bikradaha nacasyada ah, kuwaas oo aan diyaar u ahayn inay u baxaan inay la kulmaan arooska.” Review and Herald, Sebtembar 17, 1895.

Calanka boqol iyo afar iyo afartan kun ee lagu sii tilmaamay gudniintii Ibraahim iyo siddeedda naf ee saarnaa doonnida, waa bikradihii caqliga lahaa ee masaalka ku jiray, kuwaas oo si kaamil ah uga tarjumaya dabeecadda Masiixa qalalaasaha soo dhow ee imanaya. Waxay ahayd wax ku habboon oo keliya in Sister White ay ku soo gabagabaysay tuduca iyadoo soo xiganaysa Ishacyaah, waayo waa tuduc si toos ah u tilmaamaya wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afar iyo afartan kun.

Maalintaas iyada u gabaya, Beer canab ah oo khamri cas leh. Aniga Rabbiga ah ayaa ilaaliya; mar kasta waan waraabin doonaa; si aan cidina wax ugu yeelin, habeen iyo maalinba waan dhawri doonaa. Cadho iguma jirto; bal yaa dagaal igaga hor keeni lahaa qodxanta iyo yamaarugga? Waan dhex mari lahaa iyaga, dhammaantoodna waan gubi lahaa. Ama ha qabsado xooggayga, si uu nabad ila yeesho; oo nabad buu ila yeelan doonaa. Kuwa Yacquub ka yimaadana wuxuu ka dhigi doonaa inay xidid yeeshaan; reer binu Israa'iilna way ubaxi doonaan oo biqli doonaan, oo dunida oogadeeda oo dhan ayay midho ka buuxin doonaan. Miyuu isaga u dhuftay sidii uu ugu dhuftay kuwii isaga dhuftay? Mise isaga ma loo laayay sidii loo laayay kuwii isaga lagu laayay? Qiyaas ahaan, markay soo baxdo, waad la doodi doontaa; dabayshiisa kululna wuu celinayaa maalinta dabaysha bari. Sidaas daraaddeed xumaanta Yacquub waa lagu nadiifin doonaa; oo tanu waa midhaha oo dhan ee dembigiisa lagu qaadayo; markuu dhagaxyada meesha allabariga oo dhan ka dhigo sida dhagaxyada nuuradda ee la jajabiyey, geedaha Asheeraah iyo sanamyaduna ma taagna doonaan. Habase yeeshee magaaladii deyrka lahayd way cidloobi doontaa, hoygiina waa laga tegi doonaa, oo wuxuu ahaan doonaa sida lamadegaan; halkaas ayaa dibigu daaqi doonaa, halkaas ayuu jiifsan doonaa, laamaheedana wuu dhamayn doonaa. Markay laamaheedu engegaan, waa la jebin doonaa; dumarkuna way iman doonaan oo dab bay ku qabadiin doonaan; waayo, waa qoom aan waxgarasho lahayn; sidaas daraaddeed kii sameeyey uma naxariisan doono, kii uumayna raalli kama noqon doono. Ishacyaah 27:2–11.

“Maalinta dabaysha bari,” marka xumaantii Yacquub la nadiifinayo, oo kooxda kale ee “dad aan waxgarasho lahayn” la ururinayo oo la gubayo, waa wakhtiga shaabadaynta boqol iyo afartan iyo afar kun. Muddadaas, kii doonaya inuu Masiixa la nabad galo wuu samayn karaa, laakiin

dhaqdhaqaaqyada ugu dambeeya waa kuwo degdeg ah.

Wadaaddadu waxay ahayd inay soddon jir noqdaan markay bilaabayaadee adeegga, oo boqol iyo afar iyo afartan kunna waa boqortooyadii wadaaddada ee Butros, kuwaas oo cusboonaysiiya axdiga Ilaah la yeeshaan maalmaha ugu dambeeya.

Idinkuna sidoo kale, idinkoo ah dhagaxyo nool, waxaa laydinka dhisayaa guri ruuxi ah, wadaadnimo quduus ah, si aad u bixisaan allabaryo ruuxi ah oo Ilaah ku aqbaloo Ciise Masiix aawadiis. 1 Butros 1:5.

Wadaaddadii waxaa loo diyaariyey inay adeegaan intii lagu jiray adeeg siddeed maalmood ah oo subkidda; sidaas daraaddeed, tirada siddeed waa astaan u ah wadaadnimada la subkay ee ku dhex jirta sanduuqa axdiga.

Ushii Haaruun

Wadaadnimada la subkay ee boqolka iyo afartan iyo afarta kun waxaa sanduuqa axdiga gudaheeda loogu matalaa usha Haaruun ee ubaxday. Markii usha Haaruun ubaxday, waxay kala sooc samaysay Haaruun iyo usihii kale ee qabiilooyinka Israa'iil oo aan ubxin. Qorniinka dhexdiisa, waa roobka kan keena in dhirtu ubaxdo.

Nebiyadii oo dhammu waxay ka hadlayaan maalmaha ugu dambeeya, sidaas darteed usha wadaadnimada ee Haaruun waxay ka dhigan tahay subkidda boqolka iyo afartan iyo afarta kun, iyadoo ku jirta xaalad la jaanqaadaysa Eliiyah ee Karmel iyo Milleriyiintii sannadkii 1844. Waxay ka hadlayso barta ay ka muuqato kala sooc cad oo u dhexeeya farriimaha runta iyo kuwa beenta ah ee roobka dambe. Kala soocaas waxaa sameeya Yoo'eel marka uu caddeeyo in "khamriga cusub" laga gooyay hal koox. Kooxda afkooda laga gooyay khamriga cusub waa kuwa sakhraamiinta Efrayim ee Ishacyaah. Iyaguna sidoo kale waa kuwii xertii ku eedeeyey inay sakhraansan yihiin maalintii Bentakostiga, waana fallaagadii 1888, kuwaas oo raacay awowayaashood, kuwaas oo ahaa fallaagadii 1863. Dhammaan khadadkaas waxsii sheegiddu waxay la jaanqaadaan khadka ay Sister White ku tilmaantay inuu dhacayo marka dunidu garato in Adventism-ku uu oga kubbada dabka ee Nashville ku saabsan qiyaastii boqol iyo shan iyo labaatan sannadood, oo aanu waxba ka odhan.

8, Siddeetan iyo 81

Tirada soddon iyo tirada siddeed waa astaamo u ah wadaadnimada boqolka afartan iyo afarta kun, kuwaas oo ah calanka maalmaha ugu dambeeya, kaas oo metela isku-darka Ilaahnimada iyo aadanaha. Tirada siddeed waa meeltobnaad ka mid ah tirada siddeetan, taas oo ah tirada siddeetanka wadaaddo geesiyaal ah ee, iyaga oo la jira wadaadka sare, ka hor yimaaddeen boqor Cusiyaah, kaas oo isku dayay inuu foom ku bixiyo meesha quduuska ah. Siddeetan iyo kow waxay meteshaa Ilaahnimo la isu geeyey aadanaha marka loo eego wadaadnimada kiniisadda guulaysatay. Taariikhda kacdoonkii Cusiyaah waxay ku xidhaysaa wadaadnimadaas siddeetan iyo kow isla qalalaasaha si toos ah ula jaanqaadaya kacdoonkii Boodolomayos wax yar ka dib dagaalkii Raafiya. Nebiyada oo dhammu waxay aqoonsadaan maalmaha ugu dambeeya, sidaas darteed

wadaadnimada Ilaahnimada la isu geeyey aadanaha, taas oo ah wadaadnimada kiniisadda guulaysatay ee ka kooban siddeetan wadaaddo bini'aadan ah iyo hal Wadaad Sare oo Ilaah ah, waxaa lagu aqoonsadaa taariikhda bilaabatay sannadkii 2014 markii dagaalkii Yukrayn la bilaabay.

Cutubka dhexe ee safka laba-iyo-tobanka cutub ee Bilowgii waa cutubka toddoba iyo tobnaad. Aayadda dhexe ee safka laba-iyo-tobanka cutub waa aayadda laba iyo labaatanaad. Aayadda laba iyo labaatanaad waxay calaamad u tahay dhammaad cad oo wada hadal u dhexeeya Ilaah iyo Ibraahim kaas oo ka bilaabmay aayadda koowaad, sidaas darteedna waxay aqoonsanaysaa aayadda laba iyo labaatanaad inay tahay dhammaadka saf nebiyeed oo sita saxiixa laba iyo labaatanka xaraf ee alifbeetada Cibraaniga. Aayadda dhexe ee safka laba iyo labaatanka aayadood waa aayadda kow iyo tobnaad, taas oo iyaduna ah dhexda saddex aayadood oo tilmaamaya calamadda boqolka iyo afar iyo afartan kun. Sidaas awgeed, aayadda kow iyo tobnaad waa dhexda saddex aayadood oo kala gaar ah, aayadda kow iyo tobnaadna waxay gudbinaysaa runta aasaasiga ah ee aan ahayn oo keliya laba iyo labaatanka aayadood, laakiin sidoo kale ee saddexda aayadood ee ay ku dhex jirto, sidaas darteedna waxay aqoonsanaysaa aayadda kow iyo tobnaad iyo laba iyo labaatanaad inay yihiin bilow iyo dhammaad fikirka aasaasiga ah. Sidaas darteed, aayadaha kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee cutubka toddoba iyo tobnaad waa mawduuca aasaasiga ah ee cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad.

Bartamaha cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee kitaabka Matayos waa cutubka lix iyo tobnaad.

Markaasuu xertiisii ku amray inaanay ninna u sheegin inuu isagu yahay Ciise Masiixa. Matayos 16:20.

Sida barta dhexe ee Bilowgii, aayadda labaatanaad waxay calaamad u tahay dhammaadka wada hadal gaar ah oo ka bilaabmay aayadda saddex iyo tobnaad markii Masiixa iyo xertiisu yimaadeen Kaysariya Filibbi.

Goortii Ciise markuu yimid xuduudaha Kaysariya Filiboy, ayuu xertiisii weyddiiyey, isagoo leh, Dadku yay ku sheegaan inaan ahay aniga oo ah Wiilka Aadanaha? Oo iyana waxay yidhaahdeen, Qaar waxay ku yidhaahdaan Yooxanaa Baabtiisaha; qaar Eliyaas; qaar kalena Yeremyaah, ama mid nebiyada ka mid ah. Wuxuu ku yidhi, Laakiin idinku yaad igu sheegtaan inaan ahay? Simoon Butros ayaa u jawaabay oo ku yidhi, Adigu waxaad tahay Masiixa, Wiilka Ilaaha nool. Ciise ayaa u jawaabay oo ku yidhi, Waad barakaysan tahay, Simoon Bar-Yoona, waayo jidh iyo dhiig kuuma ay muujin, laakiin Aabbahayga jannada ku jira. Oo weliba waxaan kugu leeyahay, Adigu waxaad tahay Butros, oo dhagaxan dushooda ayaan kiniisaddayda ka dhisi doonaa; oo albaabbada haadees kama adkaan doonaan. Oo waxaan ku siin doonaa furayaasha boqortooyada jannada; oo wax kasta oo aad dhulka ku xidho jannada ayaa lagu xidhi doonaa; oo wax kasta oo aad dhulka ku furtona jannada ayaa lagu furi doonaa. Markaasuu xertiisii ku amray inaanay ninna u sheegin inuu yahay Ciise Masiixa. Matayos 16:13–20.

Raafiya iyo Paaniyum

Ma aha oo keliya in qaybta dhexe ee Matayos ay ka dhigan tahay wada hadal iyo mawduuc gaar ah, balse sida ay astaanta axdiga ee markhaatifurka Bilowgii ula jaanqaaddo dagaalkii Raphia, ayaanay wada hadalka Matayos uga dhacaysaa Kaysariya Filibbi, taas oo ah Paniyum. Paniyum ee aayadda shan iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad waa barta dhexe ee xariiqda laba iyo tobanka cutub ee Matayos, halka Raphia ee aayadda kow iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad ay tahay barta dhexe ee xariiqda laba iyo tobanka cutub ee Bilowgii.

250-kii sannadood ee ka bilaabmay 457 BC waxay ku dhammaadeen 207 BC, oo ah barta dhexe ee u dhexaysa Rafiya ee aayadda kow iyo tobnaad iyo Paaniyuum ee aayadda shan iyo tobnaad, taas oo ah meesha calaamadda gudniinka Ibraahim iyo qirashadii Butros ee Masiixa ay ku kulmaan. Xariiqda ku jirta kitaabka Matayos, Butros wuxuu ka markhaati furayaa aqoonsigiisii Masiixa, Wiilka Ilaah, xilligii baabtiiskiisa.

Simoon wuxuu ka dhigan yahay “mid maqla,” Barjona-na wuxuu ka dhigan yahay “wiilka qoolleyda.” Simoon wuxuu ahaa mid maqlay farriintii baabtiiskii Masiixa, markii Ruuxa Quduuska ahi ku soo degay qaab qoolley ah. Baabtiiskii Masiixu wuxuu astaan u ahaa Agoosto 11, 1840, markii malaa’igtii xoogga badnayd ee Muujintii tobnaad ay soo degtay. Isla malaa’igtaas ayaa soo degtay 9/11. Butros wuxuu matalaa kuwa garta 9/11 inay tahay farriinta imtixaanka ee jiilka boqolka iyo afartan iyo afarta kun.

Butros waxa uu matalaa kuwa adeegsada habka line upon line. Isagu waa “wiilka” qoolleyda, sidaas awgeed isagoo wiil ah waxa uu si calaamad ah u matalaa jiilka ugu dambeeya. Butros waa astaan u ah jiilka ugu dambeeya, tirsiiinta calaamadeysan ee magiciisana waxa uu ku matalaa boqol iyo afartan iyo afarta kun. Butros waxa uu matalaa jiilka ugu dambeeya ee maqla farriinta awood-siinta marka Masiixu ka muuqdo xariiqda nebinnimada. Butros waxa uu gartay farriinta la xiriirta baabtiiskii Masiixa, sidaas darteedna Butros waxa uu Ciise u aqoonsan karay kii la subkay, kaas oo af-Cibraani ku ah Masiixa, af-Giriiggiina ku ah Christ. Butros waxa uu matalaa kuwa fahmaya in malaa’igtii Muujintii siddeed iyo tobnaad ee soo degtay 9/11, ay sidoo kale soo degtay 11-ka Agoosto, 1840. Butros waxa uu matalaa kuwa u fahmaya 9/11 sida waymark ah oo lagu aasaaso oo keliya markhaatiga laba ama saddex xariiq.

Qirashadii Butros waxay tahay in 9/11 ay tilmaamayso imaatinka hoogga saddexaad, kaas oo ah farriinta imtixaanka u ah jiilka ugu dambeeya. Qirashadaas ayaa ah meesha magacu ku beddelmo. Ibraahim wuxuu joogaa Rafiya, Butrosna wuxuu joogaa Paniyum, wax yar ka hor iskutallaabta. Inta u dhexaysa Paniyum iyo iskutallaabta Butros wuxuu booqanayaa Buurta Isbeddelka. Waa Paniyum meesha Simoon loogu beddelay Butros markii uu bixiyey qirashadiisa farriinta imtixaanka ee jiilkiisa. Boqol iyo afartan iyo afarta kun, farriintaas imtixaanku waa Islaamka hoogga saddexaad oo taariikhda wax sii sheegidda ku yimid 9/11.

Bilowgii tijaabada Adventism-ku waxay bilaabatay 9/11, oo dhammaadka tijaabada Adventism-ka farriinta Islaamka ee hoogga saddexaad waxay aqoonsanaysaa goorta iyo meesha magaca Simoon lagu beddelo. Fariinta Butros fahmo dhammaadka, taas oo bilowgii lagu astaysay farriintii 9/11, waa farriinta la saxay ee kubbadaha dabka ee Nashville. Halkaas ayaa Iiddii Buunanka timaaddaa iyadoo la socota kor-u-qaadista calanka iyo albaabka xiran ee Maalinta Kafaaraggudka.

Waxaan waxyaalahan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.